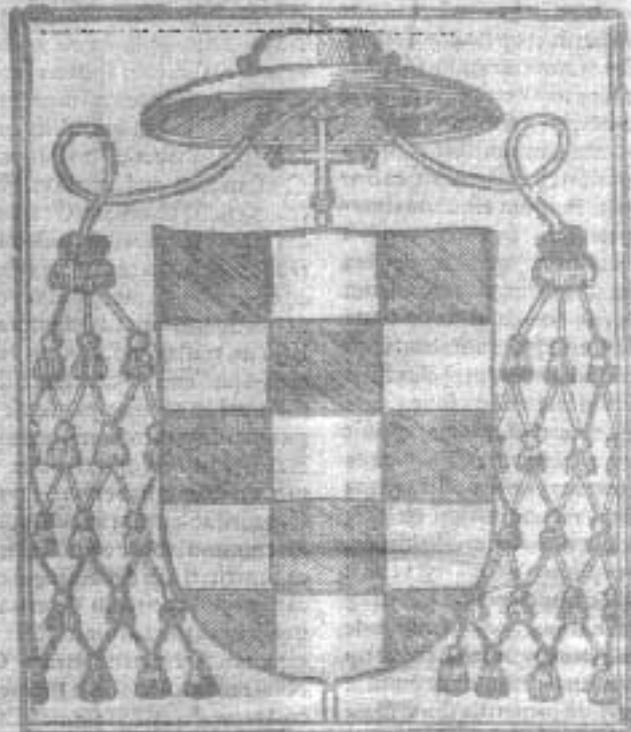

¶ Aec tibi pentadecas tetragonon respicit illud
¶ Hospitium petri et pauli ter quinqꝫ dierum.
Namqꝫ instrumentum vetus hebdoas innuit: octo
Lex noua signatur. ter quinqꝫ receptat utrungꝫ.

Tertia pars Veteris testamenti Hebreico Grecocꝫ idiomate nunc
primum impressa: adiuncta viris sua latina
interpretatione.

Ad sanctissimum ac clementissimum dominum

nostrum. D. Leonem Decimum diuinis providentia Pontificem Maximum Reverendissimum in Christo patris ac dñi. D. F. Francisci Simeoni de Cisneros Sacrosancte Romane ecclesie tituli. S. Balbinæ Presbyteri. Cardinalis Hispanie Archiepiscopie Toletani ac regnum Castellæ Archicancellarii &c. In libros veteris ac noui testamenti multiplex lingua impressos.

Prologus

Uta sunt beatissi

me Pater: que ad excudendas impressoris formis originales factae scripture ligas nos incitarunt. Atq; hoc imprimis. Qz cum uniuscuiusq; idiomatis suis sint verborum proprietates: quarum totam vim non possit quantumlibet absoluta traductio prorsus exprimere: tum id maxime in caligina scoldit: per quam os domini locutum est. Quae littera qz ex se mortua sit & velut caro: que non prodest quicq; (Nam spiritus est qui vivificat) quia tamen Christus verborum figuris velutus intra eius uterum manet inclusus: non dubius qui tam admiranda sit fixitudine repleta: tam exuberanti mysteriorum copia cumulata: vt cu plena semper sit & redidans: flumina de ventre eius fluat aqua: vltz: vnde hi quibus datum est revelata facie gloriae dei speculari: vt in eandem imaginem transformetur: possit assidue haurire mira divinitatis eius arcana. Quippe cu nulla diffio nulla litterarum conexio esse possit: ex qua non emergant & velati pullulent reconditissimi cœlestis sapientiae sensus. Ex quibus cu non possit eruditissimus quisq; interpres nisi vnicum explicare: necesse est vt post interpretationem insueat adhuc scriptura grauida: variisq; ac sublimibus intelligentiis plena: que neque ant aliunde qz ex ipso archetypa lingue fonte cognosci. Accedit: qz vbiq; Latinorum codicum varietas est: aut depravata letitia suspicio (id quod librarioru in peritia simul & negligenter frequentissime accidere videntur) ad primam scripture originem recurredum est: sicut beatus Hieronymus & Augustinus ac ceteri ecclesiastici tractatores admoneant: ita vt librariorum Veteris testamenti synceritas ex Hebraica venire: Nout autem ex Graecis exemplaribus examinatur. Vt ipsa igitur originalia in promptu haberet quicq; diversarum litterarum studiosas: possit non solis rurulis cœ contentus: sed ex ipso fonte salientis aqua in vitam æternam sitim pectoris extingueret: insinuans archetypas sacre scripturae linguis cum adjunctis variarum linguarum translationib; in pressione multipliciter dedicatas. Atq; imprimis nouum testamentum Greco-Latinoq; sermone excedendum curauimus simul cum Lexico graecarum omnium dictiorum: que posse in eo legentes occurtere: vt his quoq; qui ad integrum linguae cognitionem adepti sunt pro viribus considererentur. Deinde vero anteq; Vetus testamentum aggredierentur: Dictionarium premississimum Hebraeorum Chaldaicorumq; talis Veteris instrumentum vocabulorum. Vbi non tantum multiplex significatio cuiusq; dictione exprimitur: sed f; quod studiosis utilissimi fore credimus. I locus scripture in cuiusc significationi testimoniu clatur. Rursum: cu non solus litteræ occi-

dentis: cortex sed introrsus latitanis spiritus vivificantis nucleus maxime ita studio diuinæ scripturæ requiri reducit: atq; huius præcipua pars ex propria nomini interpretatione depedat: quorū ab æterno præmilla impositio incredibiliter opere assert ad propalados spirituales abstrusosq; sensus & detegenda arcana mysteria: que sub ipso literalis textus vibraculo spiritus sanctus velut. Idcirco interpretationes propriorum nominum a viris linguarū peritis præcellētibus maxima diligentia inserviant elucidari: & secundū Alphabeticā seriē dispositis Dictionario adiungi. Quibus succedit legendorū Hebreorū charesterū instruētio & clavis idiomatis Grammatica ex pluribus recepta fidet Hebreis intotibus collecta & ad latini artificis normā redacta. Quibus omnibus velut p; preludio in peritis ad excursionem diuersarum veteris testamenti linguarum nos conuertimus: ad illicentes etiam singulis eorum suam latinam tristationē. Quia in re id aperte Beatitudinem testari possumus Pater sanctissime: maximam laboris nostri partē in eo prædictis fruisci versari: vt & virorū in linguarum cogitatione eminentissimorum opera veteremus & castigatissima omni ex parte venustissimaq; exemplaria pro archetypis haberemus: quorūquidē tā Hebreorū qz Graecorū ac latinarū multipliciter copiā variis ex locis non sine summo labore cōquisiuitur. Atq; ex ipsiis quidē Graeca Sanctitati tua debemus: qui ex ista apostolica Bibliotheca antiquissimos tum Veteris tum noui testamenti codices perq; humante ad nos misisti: qui nobis in hoc negocio maximo fuerunt instrumento. Consumata itaq; excusione Noui testamenti Graece Latineq; impressi cum suo Leodaco. Impressio etiā Hebraico Chaldaicog; dictionario: cui adiuncta est Grammatica cum nō omniū propriorum interpretationibus. Absolutis præterea annotationib; diffrentiatur: Veteris testamenti: quas cum Nicolaus de Lyra non omnia absolute edidisset: eas nos per viros linguarum perfississimos multis in locis addicemus. Tandem diuino articulo Vetus testamentum multipliciter lingua exacti fecimus. Quia omnia nunc ad Sanctitatem tuam mittimus. Nā cui potius vniuersitate vigiliæ nostra dicande sunt qz Apostolicæ illi sed: omnia debemus. Aut quis libet tuis sacros Christiane religionis libros suscipere & amplecti debet: qz facer Christi vicarius. Accipiat igitur Sanctitas tua leta fronte nimbusculum: quod in domini gazo phyllicum offerimus: vt incipiant diuinarum litterarum studiis hastenus intermortua nunc tandem resuiscere. Obsecramus autē Beatitudinem tuam emulissime: vt liberos hosce: qui nunc se sacris illis vestigiis supplices adiuvant examines: & ad severissimi iudicitiū tul cœstram reuocesci. Iti Christiane reip; viles fore videbuntur: editionis beneficium a Sanctitate tua recipiant. Nā eos nos hucusq; contineamus: sacrū istum Apostolici fastigii oculum constulati. Sed iam haec ad Beatitudinem tuam sat. Nū ad inservendum de operis artificio lessorem convertimur.

Cap. 1. **וְבָשַׁת** אֶתְתָּחַת **לְטָרֵשׁ** **פָּלָךְ** **פְּרָסָ**
לְכֹלֹת **דָּבָר** **יְהוָה** **מִפְּרָסָה** **הַעֲרֵ**
"יְהוָה" **אָמָתָה** **לְטָרֵשׁ** **פָּלָךְ** **פְּרָסָ**
וַיַּעֲשֵׂר **קָול** **בְּכָל** **פְּלָנוֹת** **נִמְמָתָב**
לְאָמָר **כִּהְיָא** **אָפָר** **לְטָרֵשׁ** **פָּלָךְ** **פְּרָסָ**
מִפְּלָטוֹת **לְאַרְצָן** **לְתַן** **לִי** **"יְהוָה"** **אָלָה**
תְּחִלְפִּים **זֹהָוָה** **פְּקָד** **עַלְלָי** **לְכָנָת** **לִי**
בֵּית **בְּיוֹרָשָׁלָם** **אָשָׁר** **בְּיְהוָה** **מִ**
בְּנֵי **עַלְלָה** **בְּכָמָס** **בְּכָל** **עַמּוֹן** **יוֹרָה** **עַמּוֹן** **וַיַּעַלְלָ**
לְיוֹרָשָׁלָם **אָשָׁר** **בְּיְהוָה** **וַיַּמַּעַן** **אֶת**
בֵּית **יְהוָה** **אָלָה** **יְהוָה** **יְהוָה** **אָלָה**
אָלָרִים **אָשָׁר** **בְּיוֹרָשָׁלָם** **וְכָל**
שָׁאָר **קָם** **הַנְּשָׁאָר** **בְּכָל** **הַפְּקָמוֹת** **אָשָׁר** **הָוָא**
בְּנֵי **עַמּוֹן** **בְּשָׁאָהָוָה** **אָגָנָי** **סְקָמָוָה**
בְּכָסָף **זְבוּרָב** **זְנוּרְכוֹשׁ** **זְבָרְבָּה** **עַם**
לְגַדְבָּה **לְכָנָת** **חָלְדִים** **אָפָר**
בְּיוֹרָשָׁלָם **זַיְקָוּמוּ** **רְאַשִּׁי** **חָנָות**
לְיְהוָה **וּנְגַנְּתָן** **וּנְכָנָנָם** **וּחָלוּם**
לְבַלְלָה **הַגְּדָרָה** **אַלְמָסָתָרָה** **לְלִילָּה**
לְכָנָת **אֶת** **בֵּית** **"יְהוָה"** **אָשָׁר**
בְּיוֹרָשָׁלָם **זָכָל** **סְבִיבְתִּוּם** **חִזְקוֹ**
בְּנִירִים **בְּכָל** **לְסָסָה** **זְרוּבָבָלְרוּמָה**
וּזְבָחָה **וּמְגַנְּתָה** **לְנָרָעָל** **כָּל**
לְתַנְדִּיבָּה **זְרָפָלָה** **טָרֵשׁ** **חַזְלִיאָה** **אֶת** **כָּל**
בֵּית **יְהוָה** **אָשָׁר** **חוֹצִיאָה** **גְּבוּרָה**
סְרָבָלָם **זַיְתָּנָם** **בְּבֵית** **אָלָה**
וּזְצִיאָם **סְמָרָשׁ** **פָּלָךְ** **פְּרָסָ** **עַל** **דָּ**
מְטוֹרָה **חַגְוָבָה** **וּסְפָּרָס** **לְשָׁבָרָ**
חַגְשִׁיאָה **לְהַהְוָרָה** **זְאַלָּה** **כְּסָפָרָם**
אַגְּרָטְלִי **זְרָבְטִילְשָׁם** **אַגְּרָטְלִי** **כְּסָ**
אַלְףָ **פְּהָרְבִּים** **תְּשָׁשָׁה** **וּגְשָׁרִים**
כְּפָרִי **זְבָבָשְׁלָטִים** **גְּפָרִי** **לְסָרָ**
שְׁנִיעָה **נְעָזָבָמְנִינָם** **אַרְבָּעָמְאוֹת** **עַשְׁלָה** **כְּלִים**
פְּאָחָה **אַתְּדִים** **אַלְףָ** **עַלְלִים** **לְהַבָּבָוְלְקָסָ**
וּמְשָׁתָּאלְפִים **וּאַרְבָּעָמְאוֹת** **לְפָלָ**

Incipit Prologus B. Diero. in librum Tobie.

Hromatio & Hellodoro episcopis Hieronymus prestbyter in domino Salutem. Mirati non defraudeactio
nis vestre instantia m. Exigitis eum ut librum chaldeo sermone conscriptum ad latitum stilum traham: Il
librum vnde Tobie quem Hebrei de catalogo diuinarū scripturarum secantes his quo agiographia memos
zant inanciparunt. Feci satis desiderio vestro: non tam meo studio. Arguunt enim nos hebreorum studia
& impudent nobis contra summi canonem latitum auribus ista transferre. Sed melius esse fiduciam phariseo
rum displicere iudicio: & episcoporum fusillobus deseruire instet ut posui. Et quia vicin a est Chaldeorum lingua ser-
moni Hebraico VENIUS lingue peritissimum loquacem reperiens viuis dicti laborem attulit: & quicquid file in hi be-
braicis verbis exprellit hoc ego accido notario sermonibus latitudo exposui. O ratiōbus velris mercedem huius opetis
compensabo: cum gratum vobis didicero ne quod subtere estis dignati cōplesse. Explicit Prologus.

Incipit liber Tobie. Capit.

Explicit Prologus.

Trásla.gre.Zo.cū iter.lati. in passim locis **Trásla.B.Ibie,** **Trásla.gre.Zo.cū iter.la.**

Über sermonis tobie
Biblae lectionem predicit
filius obidet filii annuntiat
pro te fidei gratia doceat
filius enim filii gaudet: ne
tenebras cuique vocant, la
frenas asperit.

Oblis ex tribu & ciuitate Neptali: quæ erat in superioribus Galilei super pra Nason post vias quæ dicit ad occidentem: ita si nistro hunc ciuitatem Sepher: cum captiuitatis erit i diebus Salmanasari regis affyniorum: in captiuitate cum positus viâ veritatis non deseruit: ita ut omnia quæ habere poterat cotidie cōcaptiuitatis fratribus: qui erant ex eius genere impartiret. Cumque erit in iutor eisib[us] in tribu Neptali nihil nisi puerile gestissim opere. Deinde cūs erit oēs ad vitulos aurores quos Hierobœa fecerat rex Israe[li]: hic solus fugiebat consortia oīm & pergebat ad Hierusalem ad templū dei & ibi ad orabat dominum deum Israe[li]: omnia primitiva sua & deo[rum] duas fratres fideliter offerentes: ita vii decimo anno p[ro]p[ter]eis & aduenis me misericordia omni decimatione. H[oc] & his simili se cuncti legi dei periret & obseruitur. Cum vero factus sit ille vir: accepit uxore Anna de tribu sua gentilium ex ea filium nomen suum imponens ei: quem ab instanti timore dei discutit & abscondit ab oī p[ro]p[ter]o. Igitur dux per captiuitatem de uenientem uxore sua & filio in cuius tamen minorem cum oī tribu sua: & cum oēs ederet ex eis gentilium: iste custodiuimus alios fratres & numerus contaminiat[ur] est in eis eorum. Et quoniam memor fuit d[omi]ni in toto corde suo: credit illi deus gratiam in conspectu Salmanasari regis: & dedit illi pote statu quoconque vellet ire habens libertates quocunq[ue] facere voluntet. Pergebat enim per oēs qui erat in captiuitate: & monita salutis dabat eis. Cuius autem venisset in Reges ciuitatem mediatur & ex his quibus hominibus fuerat a rege habuisse habeat et[er]na[rum] argenteis cuius ha multa rubea gnis sui Gabe[li] egente videbat qui erat ex tribu eius: tubi chirographo dedit illi memoriam p[ro]p[ter]a regnum. Seminacherib filius eius p[ro]p[ter]a Israel ex eos habebat in confiteitu suo: Tobias: cotidie pergebat per oēm cognitionem suam & cōsolabatur eos diuidebat gynnicius: pot poterat de facultati b[ea]tissimi. E[st]a gynnicius alebat: ne illi for wellumente

卷之三